İDİL

MİTLER, MASALLAR VE RESİMLİ KİTAPLAR

Tülay KAYABEKİR

Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, ckayabekir(at)gmail.com, ORCİD: 0000-0003-4494-9384

Kayabekir, Tülay. "Mitler, Masallar ve Resimli Kitaplar" idil, 61 (2019 Eylül): s. 1083 -1089. doi: 10.7816/idil-08-61-02

Öz

Bu çalışma günümüzde son derece sıradanlaşmış bir algıyla elimize aldığımız kitabı yaratan nedenlere kısa bir geri dönüşe odaklanmıştır. Bu kapsamda sözlü kültürün oluşumuna, resimsel simgelerin yazıya dönüşümüne ve insan zihninin bu süreçte yarattığı mitolojik öykülerin masallara kaynaklık etmesine ilişkin olarak konu; üç hal yasası dikkate alınarak incelenmiştir. Söz, insanın var olma sürecini biçimlerken, sadece gündelik hayatın gerektirdikleriyle değil doğa üstü olayların getirdiklerine mantıksal çözüm arayışının sonucu olarak da gelişmiştir. İnsanların inançlarını ve edindikleri kültürel birikimlerini kalıcı hale getirmek ve devamlılığını sağlamak için yaptıkları tekrarlar sözlü anlatım geleneğinin gelişmesini sağlamıştır. İnsanın düşünce yapısında meydana gelen değişikliklerin bir sonucu olarak yazı ve kağıdın gelişimi bu değişimin daha hızlı bir şekilde yol almasına olanak sağlamış bilginin çoğaltılarak sınırsız bir şekilde yayılmasını ve kalıcılığını mümkün hale getirmiştir. Elbette sözle başlayan ve yazıyla aktarılan şey bilgiydi, değerliydi ve kitaba aktarılması önemliydi. Çünkü kitaba aktarılan bilgi, insanın var olma sürecini belirleyen değişim ve gelişimin gözle görülebilir kanıtı olmuştur. Günümüze ulaşan bazı kitaplardan insanın, düşünceyi söze, resmi yazıya, sözü ve yazıyı edebiyata dönüştüren zihinsel değişimini ve gelişimini izleyebilmek bu sayede mümkün olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mit, Masal, Resimli Kitap

Makale Bilgisi
Geliş: 7 Mart 2019 *Düzeltme: 28 Mayıs 2019* *Kabul: 29 Haziran 2019*

© 2019 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

İnsanın var olma sürecinin bir ürünü olan kitabın kaynağını oluşturan bileşenler söz, resim ve yazıdır. Söz, insanın iletişim ihtiyacından doğarak insanın gelişen dünyasına hizmet etmeye başlamıştır. Bunun kültüre dönüşmesi insanın yaşadığı günlük ya da doğa üstü olaylara mantıksal çözüm arayışı ile başlamıştır. Sözlü kültürü oluşturan bu arayış insanların hayati tecrübelerini ve inançlarını belgeleme ihtiyacı ile daha da gelişerek bu bileşenleri ayrılmamak üzere bir araya getirmiştir.

Söze eşlik eden resimlemeler hem "anlatıcılara" hem de anlamaya çalışanlara yardımcı unsurlar olarak gelişmiştir. Sözlü anlatımın anlaşılmasını ve kalıcılığını sağladığı düşünülen bu resimlemeler yazının gelişiminin ilk göstergeleri olarak değerlendirilmektedir. Mağara duvarlarına çizilen bu donmuş imgeler bize geçmişin derin bilgisini dolaylı biçimde aktarmaktadır. Çünkü ne anlattıkları sadece tahmin edebilmektedir. Yazı ise bu süreci daha kesin ve kalıcı olarak kayıt altına almayı sağlamıştır. Çünkü amaç bilginin ve inancın değerlerini kalıcı hale getirmek ve devamlılığını sağlamak olmuştur. Bu temel amaçtan uzaklaşmayan insan, sadece bilginin kayıt altına alınmasını değil aynı zamanda yazının ve resmin sanatsal açıdan gelişimini de mümkün kılmıştır. Sözün yazıyla birlikteliği edebi anlatım dilini zenginleştirirken resim bu zenginliğe kendi görsel gelişimiyle eşlik etmiştir.

Peki bu süreçte aktarılmaya ve korunmaya çalışılan şey neydi ve neden bu kadar önemliydi? Elbette hem söze hem de yazıya kaynaklık eden, nesilden nesile aktarılarak işlevini yerine getirmeyi hedefleyen kutsal öğretiler, yani mitlerdir. Süreç içerisinde mitler kutsallığını yitirse de kutsal olan öğretileri, masallara karışmış, edebi metinlerin ve resimlerin kaynağı olmuştur. Her ne kadar yazı ticari ihtiyaçtan kaynaklanan bir gerekçeyle gelişmiş olsa da aslında insanın yaşantısını ifade ihtiyacı bu süreci şekillendirmiştir. Araştırma, insanın zihinsel, dolayısıyla sosyal ve toplumsal gelişimini Auguste Comte'un üç hal yasası çerçevesinde ele alınmaya çalışılmıştır. Çünkü insanın düşünce yapısını etkileyen nedenler ve koşullar mitleri, masalları, yazıyı, resimli kitapları ve daha fazlasını yaratırken tüm bu süreç aşamalar halinde ilerlemiştir. Bu sebeple çalışmada, en başa gidip mitlerin, masalların ve resimli kitapların birbirine kaynaklık etme nedenleri bu aşamalar dikkate alınarak incelenmiştir.

Mitler ve Masallar

İnsanın zihinsel gelişimi, çevresini ve çevresindeki olayların nedenlerini anlama süreciyle ilerlemiştir. Elbette bu bir aşamadan diğer aşamaya geçiş süreci yani toplumda meydana gelen değişimi ifade etmektedir. "Comte'a göre, dünya hakkındaki kültürel düşünceler bu yasanın ilkelerine bağlıdır (Edinsel, 2014: 55). Evrenin doğasıyla ilgili bütün düşünceler teolojik evreden bilimsel veya pozitif evreye doğru ilerlemektedir" (Ünal, 2016: 30). İnsanın bugüne kadar düşünce yapısında meydana gelen evreleri Auguste Comte teolojik, metafizik ve pozitif olmak üzere üç aşamada belirlemiştir. İlk aşama olan teolojik dönem, "insanın tanımlayamadığı olaylar karşısında doğaüstü güçlere inancın geliştiği dönemdir" (Horrigan, 2012: 2). "Bu çağda insan zihni ilk ve son nedenleri, tek kelimeyle mutlak olanı araştırır. Olayların nedenlerini doğaüstü varlıklarda arar" (Kösemihal, 1968; Çelikkaya, 1998:61). Metafizik dönemde insan "zamanla olayları din ile değil, fizikötesi sebeplerle, bizzat olayların kendi içlerinde var olduğu kabul edilen gizli özellikler, soyut ve gizli kuvvetlerle izah etmeğe başlamışlardır" (Küçük,1985; Çelikkaya, 1998:61). Üçüncü dönemde "...bilim adamlarının da doğaya dönülmesini, doğal olayların gözleme ve deneye tabi tutulmasını önerdikleri, deney bilimleri dönemidir" (Göğebakan, 2014: 124).

Tüm bu dönemlerin birbiriyle olan ilişkisi, sözün yazıya yazının kağıda aktarılırken geçirdiği süreçte izlenebilmektedir. "İnsanın tarihi kelimelerin tarihidir. Tekrarlama hareketi kelimenin güncellenmesini dolayısıyla insanın gelişim koşullarını yaratmıştır. Gerçeğin unutulmaz hale gelmesinin yolu bu olmuştur. Kelimenin yaratıcısı kendi varlığını yaratmış, varlığı tarihsel ve mitolojik olarak tanımlanabilmesini" (Fic ve Doubalova, 2014: 343) sağlamıştır. İnsanın bu süreçte olayları kavramlaştırması ve mantıksal bir yapı geliştirme çabası sözlü kültür ortamını yaratmıştır. İnsanın, doğaüstü olaylar karşısında yarattığı çözümler mitler, efsaneler ya da masallar yoluyla açıklanmaya çalışılmıştır. Zaman içerisinde insan yaşamının devamlılığı için bu çözümleri tekrarlamayı ve bunu törenler yoluyla anlatma ve aktarmanın önemini kavramıştır. Çünkü artık bilgi değerli ve kutsaldır. Çünkü anlatılanları anlamak hem kutsal bir inanışa ve varoluşun idrakine ulaşmak hem de yaşamın devamlılığı ve kalıcılığını sağlamak anlamına gelmektedir. Bu aşamada geleceğe aktarılacak bilgi değerlidir ve korunmalıdır. Dolayısıyla çözüm arayışıyla yaratılan mitler, öğretici yapısından dolayı kutsal öğretilerin nesilden nesile aktarılmasını mümkün kılan bir işlev kazanmıştır. Mit, "...başta yazı olmak üzere çeşitli kayıt teknolojileriyle kaydedilip

saklanmasının henüz bilinmediği dönemlerden başlayarak sözlü kültür ortamında, söz konusu kavramlaştırmaları derleyip, koruyarak yeni kuşaklara aktaran sözel bir ansiklopedi işlevi görmüştür" (Çobanoğlu vd 2013:10). İnsan sözlü gelenek yardımıyla kendisini var ederken bu yolla sanatın ve bilimin kaynağını da yaratmıştır. Çünkü sözlü gelenek tüm bilginin aktarılması sürecini somutlaştıran bir faaliyet olmuş ve "toplumun bilgeliğini, sanat, siyaset, din, sağlık ve benzeri başarıları" (Martins, 2012:160) içeren bir yapı kazanmıştır. Bu nedenle mitler, insan uygarlığının hayati bir bileşenidir. Yani sadece "entellektüel bir açıklama ya da sanatsal bir imge değil, ilkel inanç ve ahlaki bilgeliğin pragmatik bir şartıdır" (Malinowsky, 2011: 82). Bu insanın bilinciyle oluşturulan yazının gelişiminde görülebilir.

Artık kurumsallaşmaya başlayan iletişim, bu parçaların bütünleşik bir yapı kazanmasını sağlayarak simgesel algılama biçiminden kopup insanın zihninde gerçekleşen işlemleri elle tutulur gözle görülür bir boyuta taşımıştır. Diğer bir değişle resmin yazıya dönüşümünü sağlamıştır. "On binlerce yıldan beri resimler, göstergeler ve tasvirler aracılığıyla mesaj iletmenin sayısız yolu bulunmuştur. Ama yazının kendisi ancak, kullanıcıların düşündükleri ve hissettikleri ve ya ifade edebildikleri her şeyi somutlaştırıp açıkça belirleyebilecekleri düzenli bir gösterge ya da simgeler bütünü oluşturduktan sonra ortaya çıkmıştır" (Jean, 2010:12). Yani bu yazının, orijinal imgeyle olan benzerlik bağlantısının tamamen ortadan kalkması ve yeni bir yapının yani alfabenin oluşması demektir. Bu insanın"...konuşma kodunu tam anlamıyla yazamasa da fikirlerini ve düşüncelerini iletmek, ekonomiyi etkinleştirmek ve verimli iletişim kurmak eğilimidir" (Gelb, 1987, Panosa, 2004: 2). "Doğal olan bu eğilimin yapay bir ürün olan yazıyı" (Ong, 2014, 101) sunması insanın bu süreci şekillendirmesinin sonucudur. Yazının gelişiminin yarattığı değişim sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda toplumsal yapıyı etkilemekle kalmamış aynı zamanda yazının kalıcı egemenliği karşısında sözlü geleneğin yönünü de değiştirmiştir. Dolayısıyla mitsel anlatıların yerini başka inanış ve arayışların alması da kaçınılmaz olmuştur. " ...bu süreçte mitler olması gereken dinsel ve metafizik alanın dışına kaymaya başlamıştır. Bir taraftan mitler dinden arındırılmış diğer taraftan kahramanlık ve masalsı ögelerle doldurulmuştur" (Batuk, 2009:29). Bu gelişmeler Comte'nin metafizik olarak tanımlanan ikinci aşamasını kapsar ve artık tanımlanamayan güçler soyut kavramlarla açıklanmaya çalışılmaktadır. "On altıncı yüzyıl boyunca, neredeyse deneme ve yanılma yöntemiyle, ...Yaşam bir daha asla aynı olmayacaktı, bu yeni deneyin belki de en önemli sonucu mitolojinin ölümüydü" (Armstrong, 2006: 83).

Bu süreçte meydana gelen pek çok nedenlerle kutsallığını yitiren mitler, masalların arasına yavaş yavaş karışarak sözlü edebiyatın temelini oluşturmuştur. Bu anlamda masal, "mitsel ve tanrısal evrenden uzaklaşmış ve aristokrasinin varoluşu, sorun ve trajedi olarak görmeye başladığı anda halkın içine düşmüştür" (Eliade, 1993:185). Bayat, "Masallar eski mitlerin parçalanmış şekilleridir. Bunlar, ancak içinden çıktıkları mitlerin kesin olarak açıklanmasıyla anlaşılır" şeklindeki mit ve masalın köken birlikteliğini Grimm kardeşlerin ifadesiyle açıklamaktadır (2005:88). Masalların işlevi de mitler gibi eğlendirmek, öğüt ya da ahlaki dersler vermek eksenindedir. Bunu olağanüstü varlıkların hayvan kimliğinde ve karakterinde masallara taşınmasında, ya da sözlü hikaye anlatıcılığından gelen "bir varmış bir yokmuş" sözleriyle yazılan peri masallarında görmek mümkündür. İçinde olağanüstülükler barındıran, öğretici, mekana ve belirli karakterlere sahip olmayan sözlü anlatım türü olarak tanımlanan masallar iki yolu izleyerek gelişmiştir. Birisi mitik zamanlardan kalma sözlü anlatım geleneği ile devam eden "halk edebiyatı" , diğeri de yazının gelişimiyle birlikte okuma yazma bilen eğitimli kesimin elinde gelişen "yazılı edebiyat" geleneğidir. Masallar, farklı iki yolu izlemiş olsalar da her ikisinin kaynağı sözlü kültür geleneğini yaratan mitlerdir. Birbirine kaynaklık eden mitler ve masallar tesadüfi olmayan gelişimlerine yine tesadüfi olmayan bir diğer unsuru yani resimlemeleri eklemiştir. Resimlemeler ise sözlü anlatımın destekleyici unsurları olarak ilkel düşüncenin ürettiği bir anlatım aracına dönüştüğü andan itibaren sözlü ve yazılı anlatımın da bir parçası haline gelmiştir. Resimli kitaplar bunun günümüze kadar uzanan yansımalarıdır.

Resimli Kitaplar

İnsan zihninin bitmek bilmeyen eylem süreci artık üçüncü evrededir ve bir çok şey deney ve gözlem yoluyla ilişkilendirilerek sonuçlar çıkartılmaya başlamıştır. Pozitif aşamada artık bilim ve sanayi yeni bir toplum yaratmıştır. Bu bilimsel ve endüstriyel anlayışla birlikte Sanayi Devrimi gerçekleşmiş ve kitaplar çoğaltılabilir olduğunda bilgi artık toplumun her kesimine ulaşabilir durma gelmiştir. Bu kapsamda matbaanın gelişimini tıpkı yazının gelişimi gibi bir icat olmanın dışında insan zihninin gelişiminin bir göstergesi olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Çünkü tıpkı günümüzde yaşanan teknolojik gelişimin

sonucu olarak gerçekleşen Dijital Devrim de bu zihnin bir ürünüdür. Bu devrim tıpkı geçmişte olduğu gibi "...çağın üretim ve ekonomik ilişkilerini, sanatı ve sanatın üretim biçimini, iletişim alanlarının yapısını etkilemekle birlikte, geçmiş kültür, kavram ve imgelerin yeniden üretilmesine olanak sağlamıştır" (Demirkıran, 2017: 106). Bu anlamda kitaplar bu eylemin doğal gelişimi içerisinde bireysel bilgi kaynaklarına dönüşmüştür. Sözlü ve yazılı kültürün oluşturduğu geçmiş ve geçmişin bilgisini taşıyan kitaplar, "tarih çağları boyunca büyük bir bilgi nesnesi, kültürlerin büyüyüp gelişmesi ve yaygınlaşması, ...bilgi, birikim ve kültürün nesilden nesile aktarımını sağlayan, aydınlanma, bilgilenme ve kültürlenmenin en temel aracı" olmuştur (Sarıkavak, 1996:22).

Mitlerin ya da masalların sanat ve bilim dünyasında bilgi kaynağı olarak kullanılmasının nedeni, aslında bu kaynağın geçmişin bilgi ve deneyimleriyle dolu olmasıdır. Yani insanın en temel bilgiye yeniden dönme ve bunu doğrulama isteğidir. "Bilinmeyenleri bilenlerle bağdaştırmak ve kökende olan mitolojik düşünceleri bir kez daha çağa uydurarak yaşatmak isteği" olmuştur (Bayat, 2005:2). Kitaplar bu geri dönüşü ve bilgiye ulaşma ihtiyacını sağlayan kaynaklar olmuştur. 13. yüzyıla ait Zekeriya İbn Muhammed El-Kazvini (1203-1283) tarafından Farsça yazılmış "Yaratılan Şeylerin Mucizeleri" başlıklı kitap buna örnektir. Kazvînî'den öncede Arap ve İran edebiyatlarında ele alınmış olan bu eser, benzer ve ya farklı isimlerle yazılmış ve farklı dillere çevrilmiş önemli bir eserdir. "Kazvînî, eseri Acâibü'l-mahlûkat'ı hazırlarken Câhiz'in Kitâbü'l-Hayevân'ı ile Aristo'nun "Historia Animalium" adlı eserinin Arapça tercümesi olan Kitâbü'l-Hayevân' dan , Ebû Hâmid el-Gırnâti ve Muhammed b. Mahmud et-Tûsî'nin eserleri başta olmak üzere yirmi kadar kitaptan faydalandığını belirtmiştir" (Kut, 2010:315). 100'den fazla resimlemenin bulunduğu kitap, Hindistan'ın Babür şehrinde üretilmiştir. Kitap bilim ve mitolojik konularında yazılmış kaynak olma özelliği taşımaktadır. Kitapta yer alan tasvirler ele aldığı içerik bakımından evrende yaratılmış olan varlıkların masalsı temsillerini içermektedir (Resim.1-a,b,c).

Resim. 1-1a. Yaratılan Şeylerin Mucizeleri, Muhammed El Kazvini (13. Yüzyıl). www.wdl.org.

Anadolu efsanelerinden biri olan "Şahmeran" ile ilgili çizim son derece dikkat çekicidir (Resim 1a). Bu eserdeki resimlemeler ilk çağlarda başlayan ortak anlatıları, mitik anlatılara aktarmayı başaran insanın günümüze kadar ulaşan görsel örneklerini sunmaktadır. Binlerce yıllık sözlü kültürün önemli bir mitolojik karakteri olan Şahmeran'ın betimlemesi yer almaktadır. "Sözlü ve yazılı edebiyattaki kaynaklığının Hint-İran Mitolojisi ve edebiyatı olduğu" (Yılar, 2016:10) bilinen bu mitolojik karakter yarı tanrı, yarı tanrıça olarak bir çok kültürde yer almaktadır.

"Yalnız içeriği ile değil, görsel öğeleri ile de sanat ileten bir araç olan kitap, söz sanatının olduğu kadar, görsel sanatların da bir taşıyıcısıdır. Bugün elimize geçen ve evimize giren tüm insan yapısı araçları bir gözden geçirelim: Kitap kadar sanat öğesi taşıyan ve sanatçı eli ile oluşan bir başka yapıt bulamayız. Kitabın bu özelliği kitabın doğuşu ile beraber belirmiştir" (Aslıer,1975:10). İnsanın yaşantısının önemli bir parçası haline gelen kitap, yaratılış hikayesini ya da ahlaki değerlerle nasıl yaşanması gerektiğini öğreten mitleri ve masalları resimlemelerle birlikte tekrar ulaşılabilir boyuta taşımıştır. Sözle

başlayan yazıyla devam eden ve resimlemelerle zenginleşen kitaplar, zamanla birer sanat eserine dönüşmüş ve günümüze kadar bilgi taşıyan önemli kaynaklar olmuştur.

İbn-i Mukaffa'nın eseri "Masallar Kitabı" buna örnek olarak gösterilebilir. Sekizinci yüzyılda, oldukça eğitimli bir yazar olan İbn-i Mukaffa'nın Farsçadan Arapça'ya çevrilen eseri, "masal araştırmacılarına, ve özellikle de Silvestre de Sacy'nin öncüsü olduğu Hindoloji Okulu'na göre Pança-tantra'nın, dünya masallarının kaynağıdır" (Sakaoğlu, 2007: 7). Bu güne kadar, El-Mukaffa'nın tercümesi, Arap sanatsal nesrinin başyapıtı olarak kabul edilmektedir. 10. ve 14. yüzyıllardan kalma Avrupa ve Doğu dillerine çevrilmiş bu eser, halk arasında anlatılan hikayelerden oluşmaktadır. "Yüzyıllar boyunca hükümdarların halktan itina ile sakladıkları bu eser, farklı dillerdeki tercümeleri vasıtasıyla çeşitli milletlere ve dinlere mensup halk kitleleri arasında da yayılıp zamanla hükümdarlar ile geniş halk kitlelerinin de ahlaki eğitiminde rol oynamıştır" (Kocatürk 1964: Orak ve Berköz, 2013: 209).

"Kelile ve Dimne'nin iki bin yıl kadar önce kaleme alındığı tahmin edilmektedir....İyilik, doğruluk, vefalı olma ve yardımseverlik gibi duyguların işlendiği Kelile ve Dimne'deki masallarda, yalancılık, cahillik, adaletsizlik ve zulüm gibi kavramların kötülüğü üzerinde durulmaktadır" (Kalyon, 2004:227-228). Bu kitap 14.yüzyılda Mısır'da yazılmış dört Arapça el yazmalarının bilinen en eskisidir (Resim. 2-a.b.c). Yüksek bir sanatsal kaliteye sahip olan ve bu nedenle Arapça kitap tasarımının önemli bir yapıtı olarak kabul edilen bu eser 73 minyatür içermektedir. Mitlerin masal dünyasına kaynaklık edişinin örneği olarak gösterilebilecek olan bu kitapta toplumsal yaşam ve ilkel bilgelikle ilgili sorular, hayvan masallarından alınan öyküler temelinde açıklanmıştır (Resim 2-a, b, c).

Resim. 2-2a-2b-2c. Kelile ve Dimne "Masallar Kitabı".

www.wdl.org.

Konusunu mitolojiden alan "Baysungur'un Şahnamesi, çok saygın İranlı şair Firdevsi (940–1020) tarafından yazılan Krallar Kitabı'nın bir kopyasıdır. Şahname'nin Farsça konuşan dünyadaki önemi, Homer'in Batı'daki destanlarıyla karşılaştırılabilir. Kitapta, eski Perslerin mitolojik tarihi ve İran tarihinin ünlü kahramanları ve şahsiyetlerinin hikayeleri, efsanevi zamanlardan Sasani hanedanlığının son kralı olan III. Yazdgerd saltanatına kadar anlatılmaktadır. Masallar daha önceki tarihi eserlere dayanmakta, ancak kurgu mitoloji ile karıştırılmaktadır. 700 sayfalık Şehname'de 22 minyatür bulunmaktadır. Metin (1430) yılında ünlü hattat Cafer Baysungur tarafından yaratılmıştır ve Timur dönemi İran'ın kitap yapım sanatının olağanüstü bir örneğidir" (wdl.org) (Resim.3). Şehname'nin yazılması bir gelenek olarak Doğu edebiyatında başlamış ve şairler tarafından bu geleneğin devamı sağlanmıştır. Yıldırım, Firdevsi'nin Şahname'sindeki anlatılan efsanelerin fantastik açıdan Yunan mitleriyle mukayese edilebilecek benzerlikler gösterdiğini belirtir ancak "Şahname'deki efsanelerin İran milletinin ülkelerini korumak için verdikleri mücadelelerin destanı" olduğunu söyler. "Bu yüzden Şehnâme bütünüyle mitolojik bir eser değildir ve mitolojik konulardan söz ettiği bölümler de İran tarihini konu alan bölümlerdir" (Yıldırım, 2008:16).

Resim. 3. (1430) Şahname. Baysungur'un Şahnamesi, www.wdl.org.

Sonuç

İnsanın bilgi edinme kaynağı olan kitap, içeriği ne olursa olsun aslında bizi oldukça uzak bir geçmişe götürmektedir. İnsan tarafından kazanılan deneyimin deposu, bilgi aracı, eski mirası ve dahasını ifade eden yapısıyla düşünülenin fazlası olan kitaplar, insanın tüm yapıp ettiklerini elle tutulur gözle görülür şekilde kayıt altına alan geçmişin tanığıdır. Bilginin kutsallığı ve dolayısıyla kalıcı olmasına yönelik anlayış, insan yaşamının üretimine ve gelişimine zemin hazırlamıştır. İnsanın davranışlarını biçimleyen ve belirleyen bu güç değişen çevre ve yaşam koşullarıyla birlikte ilerlemiştir. Ağır ve kademeli gelişen bu süreç August Comte tarafından teolojik, metafizik ve pozitivist aşamalar şeklinde sınıflandırılmıştır. İlk aşama mitleri, ikinci aşama dinleri, üçüncü aşama bilimi eksenine almıştır.

Mitler insanın yaşadığı olaylara çözüm arayışı gibi temel nedenler çerçevesinde gelişmiş ve yine zihinsel gelişimini devam ettiren insan onun yerini din, sanat, bilim, teknoloji gibi alanlarla doldurmuştur. Her ne kadar mitler insanın yaşantısındaki konumundan uzaklaşılmış gibi görünse de kutsal öğretiler, efsanelere, çeşitli kahramanlık hikayelerine dönüşerek masallar yoluyla öğretici işlevine devam etmiştir. Bu süreci kayıt altına alan şey ise elbette insanın en önemli icadı resim, yazı ve kağıt dolayısıyla kitap olmuştur. Bilginin zenginleştirdiği kitaplar, bu bilgileri açıklamaya yarayan resimlemelerle birer sanat nesnesine dönüşmüştür. İnsanlığın zihninin ürettiği bu yaratıcı eylem, birçok sanat ve edebi formların da temeli olmuştur. Mitler, bu eksende gelişen insan zihninin en yaratıcı olanıdır. Sonuç olarak, mitler, olayları mantıksal bir çerçevede düşünmeye, açıklamaya, haklı çıkarmaya ve icat etmeye yönelik girişimlerin nedenlerini oluşturmuş ve tarih boyunca bilim, sanat ve edebiyat gibi bir çok alana ilham veren ana kaynaklardan biri olmuştur.

Kaynaklar

Edinsel, Kerim. Sosyolojik Düşünme ve Çözümleme, Ankara: Kabalcı, 2014.

Eliade, Mircea. Mitlerin Özellikleri, Çev: Sema Rıfat, İstanbul: Semavi Yayınları, 1993.

Fic, Igor ve Ďoubalová, Katerina. Myth, History and Art, Procedia-Social and Behavioral Sciences, Elsevier. No: 149, 2014.

Göğebakan, Yüksel. Resimsel Anlatım Bakımından "Acaibü'l Mahlukat", "Tercüme-İ Miftah Cifrü'l-Cami" ve "Ahvâl-i Kıyâmet" Eserlerindeki Mitolojik Unsurlar. The Journal of Academic Social Science Studies. Sayı:26, (2014): 123-141.

Jean, Georges. Yazı: İnsanlığın Belleği. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.

Kalyon, Abuzer. Kelile ve Dimne'nin Tercüme Serüveni, Divan İlmi Araştırmaları, Sayı:16, (2004): 227-237,

Kut, Günay. "Acâibü'l-mahlûkat", İslam Ansiklopedisi, C.I, İstanbul: TDV, s.315-317, 2010.

Malinowsky, Borinislaw. Myth in Primitive Psychology, Read Books Ltd. 2011.

Martins, Nwankwo Uchenna. The Position of Oral Tradition (Myths, Mythology and Legends) in Historical Records, Singapore:International Conference on Humanity, History and Society, 2012.

Ong, Walter. Sözlü ve Yazılı Kültür,İstanbul: Metis Yayınları, 2014.

Yılar, Ömer. Yemliha'dan Camasbnâme'ye Lokman Hekim'den Günümüze Şahmaran (Metinlerarası Çözümlemeler), Ankara: Pegem Akademi, 2016.

Yıldırım, Nimet. Fars Mitolojisi Sözlüğü. İstanbul: Kabalcı Yay, 2008.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Yaratılan Şeylerin Mucizeleri. Https://Www.Wdl.Org/En/Item/8961/View/1/61 (Www.Wdl.Org Erişim Tarihi: 5.Mart.2019).

Görsel 2. Kelile Ve Dimne. Https://Www.Wdl.Org/En/Item/8933/View/1/1 (Www.Wdl.Org Erişim Tarihi: 5.Mart.2019).

Görsel-3. Şahname. Https://Www.Wdl.Org/En/Item/10610/View/1/1/ (Www.Wdl.Org Erişim Tarihi: 5.Mart.2019).

MYTHS, TALES AND ILLUSTRATED BOOKS

Tülay Kayabekir[1]

ckayabekir@gmail.com

Abstract

The study focused on a brief flashback to the causes that created the book, which we now take into our hands with a highly mediocre perception. In this context, the subject of the formation of oral culture, the transformation of pictorial symbols into writing and the origin of mythological stories created by the human mind in this process was examined by taking into account the Three Laws of State. The word, while shaping the process of human existence, has developed not only as a result of what everyday life requires but also as a result of the search for a logical solution to what supernatural events bring. People's beliefs and cultural knowledge to make permanent and to ensure continuity of their repeated oral expression has enabled the development of the tradition. The development of writing and paper as a result of the changes in human thought structure has enabled this change to take place faster and has made it possible for information to be reproduced and disseminated in an unlimited way and to be permanent. Of course, what started with words and was conveyed through writing was knowledge, it was valuable, and it was important that it was transferred into the book. Because the knowledge transferred to the book has been visible evidence of the change and development that determines the process of human existence. It was thus possible to monitor the mental change and development of the human being from some of the books that have survived to the present day, which transformed thought into word, formal writing, word and writing into literature.

Keywords: Myth, Fairy Tale, Picture Book